

Om arbejdet for forbud mod DEHP i forbrugerprodukter udarbejdet i samarbejde med European Environmental Bureau (EEB)

De europæiske PVC-producenter og -genanvendelsesvirksomheder har søgt om tilladelse til fortsat at bruge det meget miljø-, sundhedsskadelige og hormonforstyrrende kemikalie DEHP, til trods for at det er videnskabeligt dokumenteret, at der findes mere sikre alternativer, fx Grindsted Soft-n-Safe fra DuPont i Danmark.

Efter en utilfredsstillende proces – hvor der blandt andet manglede en tilstrækkelig vurdering af fordele og risici for samfundet ved den omfattende brug af særligt problematiske stoffer, og hvor vigtige dokumenter ikke blev offentliggjort – anbefalede Det Europæiske Kemikalieagentur (ECHA), at den fortsatte brug af DEHP skulle godkendes. Den endelige afgørelse ligger nu hos Europa-Kommissionen.

Mange ftalater er allerede blevet forbudt til visse anvendelser, fx legetøj, hvor vi som bekendt i Danmark har et særforbud, der forbyder alle ftalater i legetøj til børn til og med tre år. Eftersom DEHP er anerkendt som værende giftigt for reproduktionen, skulle det have været udfaset i 2015, men seks europæiske virksomheder har ansøgt om tilladelse til fortsat at bruge det og dermed forlænge de europæiske borgers udsættelse for stoffet.

Deza, som er en af de virksomheder, der har til hensigt at blive ved med at markedsføre dette meget problematiske stof, vil også forhindre, at offentligheden får adgang til vigtige oplysninger om risici og eksponering for DEHP, og har indbragt ECHA for De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans med henblik på, at oplysningerne fortsat skal være fortrolige.

Princippet i REACH om forsigtighed, substitution og beskyttelse, der har til hensigt at holde farlige kemikalier ude af det europæiske marked og beskytte menneskers sundhed og miljøet, er derfor truet.

Hvad er problemet?

I oktober 2014 sendte Det Europæiske Kemikalieagentur (ECHA) en videnskabelig udtalelse fra Udvalget for Risikovurdering (RAC) og Udvalget for Socioøkonomisk Analyse (SEAC) til Europa-Kommissionen med en anbefaling af fortsat godkendelse af DEHP¹. Den endelige beslutning om, hvorvidt DEHP skal forbydes, ligger hos Europa-Kommissionen. Det påhviler EU at afgøre, om der skal gives tilladelse til den fortsatte brug af DEHP i PVC- produkter (både rå og genanvendt) i Europa, og om man vil lytte til de eksperter på sundheds- og miljøområdet, der samstemmende støtter et totalforbud mod DEHP.

Hidtidigt forløb og tidsplan:

- 9.-12. september 2014: RAC og SEAC mødtes og blev enige om at anbefale godkendelse.
24. oktober 2014: ECHA sendte anbefaling til Europa-Kommissionen.
24. januar 2015: Europa-Kommissionen skulle udarbejde et udkast til afgørelse om godkendelse af DEHP, men denne er imidlertid blevet forsinket.
- 15-16. juni 2015: REACH-udvalget mødes for at drøfte godkendelsen af DEHP.
- ?? 2015: Europa-Kommissionen forventes at udarbejde en afgørelse om, hvorvidt DEHP skal godkendes.

Hvem er de involverede parter?

REACH-forordningen kræver, at virksomheder anmoder EU om godkendelse af brugen af farlige kemikalier (særligt problematiske stoffer). Følgende virksomheder (de største PVC-producenter og -genanvendelsesvirksomheder i EU) har anmodet om godkendelse af brugen af DEHP i PVC-varer til brug i forbruger- og erhvervsprodukter:

Arkema (Frankrig), ZAK (Polen) og Deza (Tjekkiet) har ansøgt om fortsat at kunne bruge DEHP i plast(PVC)-forbrugerprodukter, som mennesker, herunder små børn, regelmæssigt udsættes for, bl.a. via tekstiler, gulvbelægning, polstring, fodtøj og bilsæder.

Deza, den største DEHP-producent i Europa, kræver, at ECHA forhindrer offentligheden i at få adgang til vigtige oplysninger om risici og eksponering for DEHP og har indbragt ECHA for De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans med henblik på, at oplysningerne fortsat skal være fortrolige. Ejeren af Deza, Andrej Babiš, er også leder af et politisk parti i Tjekkiet (ANO 2011) og desuden landets finansminister. Den tjekkiske miljøminister, som er ansvarlig for gennemførelsen af REACH i Tjekkiet, er fra samme parti.

VINYLOOP FERRARA, Stena Recycling og Plastic Planet har ansøgt om at kunne bruge DEHP i lignende produkter (gulvbelægning, polstring, fodtøj og bilsæder), men med genanvendt blød PVC.

En række organisationer, der arbejder for forbrugere, miljø, sundhed, læger, forebyggelse af kræft, kvinder og sundhedspersonale, samt grønne kemifagfolk er gået sammen om at protestere imod en godkendelse af brugen af DEHP i PVC-varer på grund af stoffets giftighed og de væsentlige og langsigtede sundhedsmæssige risici for menneskerⁱⁱ. Brugen er allerede begrænset i legetøj og børneartikler i henhold til andre EU-regler. Men børn udsættes stadig i meget høj grad for forbrugerprodukter, der indeholder ftalater, fx tekstiler, fodtøj og bilsæder.

Hvorfor skal DEHP forbydes?

Vi ved, at DEHP er giftigt. Stoffet er på REACH-kandidatlisten over særligt problematiske stoffer på grund af giftigheden på forplantningsevnen og den hormonforstyrrende effekt i miljøet. DEHP er en ftalat, en gruppe hormonforstyrrende kemikalier, der gør hanner mere feminine. Kemikalierne forstyrrer dyrs og menneskers endokrine systemer og medfører bryst- og testikelkræft, misdannelser ved fødslen og barnløshed, for blot at nævne nogle få effekter. Forskere har for nylig opdaget en forbindelse mellem gravide kvinders

eksponering for ftalatet DEHP og en negativ effekt på udviklingen af sønnernes kønsorganerⁱⁱⁱ.

Som følge af disse hormonforstyrrende egenskaber er det ikke muligt at fastsætte en tilstrækkeligt sikker tærskelværdi for eksponering for DEHP. I øvrigt mistænkes stoffet også for at være kræftfremkaldende og skadeligt for nerve- og immunsystemet.

DEHP er meget udbredt

DEHP i PVC er meget udbredt i en lang række forbrugerprodukter, som vi bruger i hverdagen (kunstige juletræer, tekstiler, møbler, sko, byggematerialer mm.) og i erhvervsprodukter (plastisolering, maling, arbejdsbeklædning, støvler mm.). Derfor eksponeres borgerne og miljøet fra flere kilder dagligt. Desuden er det stadig det kemikalie, som oftest indrapporteres til EU's RAPEX-system^{iv} for at udgøre en kemisk risiko.

EU's borgere og miljø eksponeres

DEHP (og lignende stoffer) bruges i PVC-varer i høje koncentrationer (10-60 vægtprocent), så produkternes toksiske belastning er høj. Når DEHP bruges i PVC-plast, er det desuden kun løst kemisk bundet til plasten og frigives derfor let. Derfor kan DEHP findes i miljøet overalt i Europa (luft, vand – endda regnvand – og jord) samt i blod og urin fra den europæiske befolkning, herunder gravide kvinder og nyfødte.

Der findes alternativer

Der findes alternativer til brugen af DEHP i PVC og til brugen af PVC-produkter, der indeholder DEHP, på det europæiske marked, bl.a. alternative stoffer, materialer, processer og teknologier. Virksomheder, der fremstiller alternativer, og brugere, der anvender disse alternativer, har under den offentlige høring om denne godkendelsesproces^v givet udførlige oplysninger om alternativernes tilgængelighed og den tekniske og økonomiske hensigtsmæssighed for brugerne.

Ansøgerne opfylder ikke betingelserne for godkendelse

Ansøgerne har ikke påvist, at alle risici ved de anvendelser, der er ansøgt om, er kontrolleret tilstrækkeligt. De har heller ikke påvist, at de socioøkonomiske fordele ved brugen af stoffet mere end opvejer risiciene i forbindelse med stoffets anvendelse, og at der ikke findes egnede alternativer.

ECHAs manglende inddragelse

ECHA's udtalelse er indholdsmæssigt og proceduremæssigt mangelfuld, og interessenterne har ikke haft mulighed for at deltage effektivt. Under den offentlige høring om ansøgningerne vurderede Det Europæiske Kemikalieagentur, at relevante oplysninger såsom befolkningens eksponering og produktionsmængder var fortrolige forretningsoplysninger, hvilket betød, at centrale oplysninger ikke blev fremlagt. Interessenterne/offentligheden havde således ikke adgang til de nøgleoplysninger, som afgørelsen fra Udvalget for Risikovurdering var baseret på. Vi ved dog, at udvalget ikke tog hensyn til den europæiske befolknings faktiske eksponering for DEHP, og at de så bort fra både de hormonforstyrrende egenskaber og den dokumenterede cocktaileffekt^{vi} ved udsættelse for flere forskellige ftalater (hvilket er befolkningens og miljøets reelle eksponeringssituation ved de anvendelsesformål, der er ansøgt om).

NGO'erne EEB og ClientEarth anmodede ECHA om at få adgang til de skjulte dokumenter, der indgår i ansøgningerne om godkendelse. ECHA besluttede at give EEB og ClientEarth delvis aktindsigt, men har udsat udførelsen af beslutningen, fordi en af de berørte virksomheder, Deza, har anlagt en retssag for at forhindre offentliggørelse af oplysningerne.

EEB og Client Earth har med støtte fra Healthcare Without Harm Europe siden anmodet retten om tilladelse til at intervenere i sagen mellem Deza og ECHA. Vi forventer, at sagen behandles først på året, men det er uvist, om det sker, inden Europa-Kommissionen træffer den endelige afgørelse.

Sideløbende fandt Udvalget for Socioøkonomisk Analyse ansøgningerne om godkendelse så mangelfulde, at udvalget foretog sin egen vurdering. Dette er i modstrid med REACH-reglerne, der siger, at det er virksomheden, der skal bevise, at fordelene for samfundet opvejer risikoen. Udvalget konkluderede, at fordelene opvejer risiciene for samfundet, men anerkender, at vurderingen bygger på betydelige usikkerheder og manglende oplysninger.

Det er overraskende, at ECHA's videnskabelige udvalg mener, at fordelene for de få virksomheder, der ansøger om tilladelse, opvejer omkostningerne for EU og medlemslandene i form af eksponeringen for dette miljø- og sundhedsskadelige stof (og at man så bort fra, at der er begrænsede fordele for samfundet ved at bruge DEHP, ud over at virksomhederne skaber nogle få jobs), på trods af at ECHA anerkender, at risiciene ikke er tilstrækkeligt kontrolleret.

De to udvalgs anbefaling af en godkendelse undergraver fuldstændigt målet med godkendelser i REACH, som er at fremme sikrere alternativer, og dermed sikrere forbrugerprodukter på markedet i EU. Desuden har substitutionsprincippet ikke vejet tilstrækkelig tungt i de to ECHA-udvalgs drøftelser, og vi må derfor sætte spørgsmålstegn ved EU-agenturets indsats for at gøre dette til et prioriteret fokusområde. Uden et stærkt fokus på substitution i godkendelsesprocessen vil den europæiske offentlighed og økonomi ikke kunne drage fordele af innovation i en sikrere brug af kemikalier.

Konklusion

Vi opfordrer Kommissionen til ikke at godkende den fortsatte brug af DEHP i PVC og dermed demonstrere, at REACH-systemet fungerer og beskytter EU's borgere og miljø mod eksponering for farlige kemikalier, og at substitution og bæredygtig innovation er højt prioriteret.

Vi vil også opfordre jer, miljøminister Kirsten Brosbøl og medlemmer af Folketingets Miljøudvalg til at bakke op om ikke at godkende den fortsatte brug af DEHP. Alternativerne er der, så der er ingen grund til at udsætte befolkningen i EU eller resten af verden for unødige risici fra udsættelsen for DEHP.

Yderligere information kan også fås hos

- Claus Jørgensen, Forbrugerrådet Tænk Kemi, cj@fbr.dk, tlf. 2222 7455
- Lone Mikkelsen, Det Økologiske Råd, lone@ecocouncil.dk, tlf. 2579 2001 (dog efter 30.april Christian Ege, tlf. 2858 0698)
- Tatiana Santos, EEB: tatiana.santos@eeb.org, tlf. +32 488 918 597
- Alison Abrahams, EEB: alison.abrahams@eeb.org, tlf. +32 489 304 962

-
- ⁱ RAC og SEAC anbefalede godkendelse med evalueringsperioder på 4 år for rå PVC og 12 år for genanvendt PVC.
- ⁱⁱ NGO'ernes breve/holdningspapirer om de politiske og juridiske aspekter af godkendelse af DEHP i PVC-varer:
<http://www.eeb.org/?LinkServID=859Bo484-5056-B741-DB08E4156F0506D9&showMeta=0&aa>
<http://www.eeb.org/?LinkServID=86203CD9-5056-B741-DB5EF79298FF9FCC&showMeta=0&aa>
<http://www.eeb.org/?LinkServID=D3E8AE8F-5056-B741-DB421A887894592D&showMeta=0&aa>
<http://www.eeb.org/?LinkServID=D3B03D7A-5056-B741-DB6A261F59EEDAD6&showMeta=0&aa>
- ⁱⁱⁱ "First trimester phthalate exposure and anogenital distance in newborns", se <http://humrep.oxfordjournals.org/content/early/2015/02/03/humrep.deu363.abstract>
- ^{iv} EU's varslingsystem RAPEX muliggør hurtig udveksling af oplysninger, hvilket skal forhindre markedsføring og brug af produkter, der udgør en risiko for forbrugerne.
- ^v *Ansøgninger om godkendelse fra producenter af rå PVC:*
ARKEMA (Frankrig): <http://echa.europa.eu/addressing-chemicals-of-concern/authorisation/applications-for-authorisation-previous-consultations/-/substance/4805/search/+/term>
DEZA (Tjekkiet): <http://echa.europa.eu/addressing-chemicals-of-concern/authorisation/applications-for-authorisation-previous-consultations/-/substance/4808/search/+/term>
ZAK (Polen): <http://echa.europa.eu/addressing-chemicals-of-concern/authorisation/applications-for-authorisation-previous-consultations/-/substance/4811/search/+/term>
Ansøgninger om godkendelse fra PVC-genanvendelsesvirksomheder:
VINYLOOP FERRARA, STENA RECYCLING; PLASTIC PLANET: <http://echa.europa.eu/addressing-chemicals-of-concern/authorisation/applications-for-authorisation-previous-consultations/-/substance/4804/search/+/term>
VINYLOOP FERRARA, STENA RECYCLING; PLASTIC PLANET: <http://echa.europa.eu/addressing-chemicals-of-concern/authorisation/applications-for-authorisation-previous-consultations/-/substance/4802/search/+/term>
- ^{vi} <http://www.food.dtu.dk/~media/Institutter/Foedevareinstituttet/Publikationer/Pub-2015/Projekt%20Cocktail%20pixi.ashx?la=da>